

Taj, poželjno proporcionalni odnos, znatno narušavaju i mijenjaju odluke uredništva vođenog načelima maksimalizacije prodaje i profita, a posljedice se osim loših informacija, nedovoljnog informiranja građana o pitanjima od općeg dobra, očituju i u formiranju javnog mnijenja, koje opet može utjecati na konstrukciju društvene zbilje i odnosa građana prema načinima rješavanja socijalnih problema. Supsidijarnost se tu odražava unutar samih medijskih kuća, odnosa novinara i uredništva, kao i sudjelovanja građana u radu medija. Za socijalnu politiku osobito je zanimljivo bilo izlaganje dr. sc. Josipa Grpca o gospodarsko-socijalnom vidu supsidijarnosti. Tu je izlagač analizirao mogućnosti decentralizacije, upozorivši na često političko poistovjećivanje tih dvaju pojmova. Veći dio izlaganja posvetio je ulozi civilnog društva. Ispitanici ne prepoznaju organizacije civilnog društva kao one koji rješavaju društvene probleme u značajnijoj mjeri, tek više u brizi za siromašne i osobe s posebnim potrebama. No, isto tako ni ne očekuju veću ulogu od civilnog društva (očekuju više zauzetosti oko problema sprječavanja nasilja, pomoći siromašnima, samohranim roditeljima, starijima i osobama s posebnim potrebama). Apsolutna većina ispitanika (90,9%) nije član udruge, a podijeljeni odgovori pokazuju da nisu sigurni niti da li udruženim nastupom (tj. kao udruga) mogu utjecati na odluke lokalne zajednice. Ovakva percepcija i odnos prema civilnom društvu još je jedan pokazatelj prevelikih očekivanja od državnih vlasti, ali svakako loš pokazatelj razvoja supsidijarnosti u društvu. Izlagač se osvrnuo i na potrebu govora o horizontalnoj, a ne samo vertikalnoj supsidijarnosti, koja treba biti temelj za razvoj slobode (i odgovornosti) pojedinaca i zajednica u kojima ljudi djeluju. Na političko-društveni vid supsidijarnosti osvrnuo se dr. sc. Nenad Malović koji je govorio o važnosti polazišta za govor o supsidijarnosti, pa i u

politici, a to je čovjek. Za kvalitetno ostvarivanje supsidijarnosti, osoba bi sama, a zatim i njezin bliži krug, to znači obitelj trebala biti prostor u kojem će se iskusiti povjerenje, sloboda i odgovornost. Ako to izostane, teško se može očekivati pozitivna politička aktivnost koja će brinuti za opće dobro i pretpostavljati slobodu drugoga.

Izneseni rezultati i analize, nažalost, pokazuju veliko nepoznavanje, ali i nedostatnu primjenu načela supsidijarnosti u društvu. Dodatne analize određenih područja dodatno pokazuju negativnu sliku istoga. Pretpostavke za moguće poboljšanje situacije nalaze se u činjenici da mlađi i obrazovaniji ljudi, koji nisu toliko obilježeni iskustvom komunističkog sustava ipak poznaju načelo supsidijarnosti, pokazuju svjesnost o vlastitoj odgovornosti za rješavanje osobnih, obiteljskih i društvenih problema te su skloniji društvenom angažmanu. Na tim pretpostavkama treba dalje raditi na obrazovanju i odgajanju mlađih naraštaja, osobito jačajući društvene institucije koje za preuzimanje te uloge imaju dostatni potencijal.

Valentina Kanić

doi: 10.3935/rsp.v18i2.1002

**KONFERENCIJA: POBOLJŠANJE
PRISTUPA STANOVANJU
ROMA: DOBRE LOKALNE
PRAKSE, FINANCIRANJE I
ZAKONODAVSTVO**

Prag, 02. - 04. veljače 2011.

Zaklada Otvoreno društvo, European Union Agency for Fundamental Rights, Vlada Republike Češke i Zaklada Desetljeće uključivanja Roma organizirali su u

Pragu konferenciju pod naslovom Conference on Improving Access to Housing for Roma: Good Local Practices, Funding and Legislation od 02. do 04. veljače 2011.

Desetljeće Roma 2005.-2015. opsežan je međunarodni program u koji su uključene zemlje članice EU-a te zemlje jugoistočne Europe. Cilj ovog programa je socijalna integracija te poboljšanje standarda života Roma. To je dio europske politike prema Romima i podrazumijeva njihovo bolje obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu te stanovanje. Naglašava se da diskriminacija i rastuće nasilje prema Romima trebaju biti zaustavljeni. Glede ostvarivanja ove europske politike Vijeće Europe, Europski parlament i Europska komisija donijeli su više značajnih odluka i programa. Europska unija inicirala je 2009. godine provođenje Integrirane platforme za uključivanje Roma. Vlade europskih zemalja uz pomoć donatora prikupile su opsežne podatke te provele empirijska istraživanja o položaju Roma u njihovim zemljama.

Na ovoj su konferenciji sudjelovali predstavnici različitih dionika: vlada, vladinih agencija, Europske unije, Vijeća Europe, civilnih organizacija, romskih udruga, razvojnih agencija te akademske zajednice. Oni su izložili u panelu svoja iskustva i poglede glede integracije Roma, odnosno njihovog stambenog zbrinjavanja. Predstavnici Vijeća Europe i Europske unije govore o pravu na stan kao o ljudskim pravima nove generacije. Pozivaju se na prakse europskih razvijenih zemalja te na novija nastojanja da se ista praksa proširi i u zemljama - novim EU članicama.

Raniji programi za Rome bavili su se ostalim prioritetima koji su se odnosili na njihovo obrazovanje, zapošljavanje i zdravlje. Programi stambenog zbrinjavanja imaju holistički pristup i podrazumijevaju socijalnu integraciju Roma koji žive u izoliranim naseljima, ilegalnog statusa, često na zemljištu koje nije njihovo vlasništvo,

a redovito bez bilo kakvih dozvola. Dakle, radi se o naseljima koja se u stručnoj i akademskoj literaturi nazivaju slamovima.

U nekim zemljama, kao što su Češka, Španjolska i Mađarska, brojnim stambenim projektima poboljšana je kvaliteta života Roma. Drži se da ovi projekti mogu biti primjeri dobre prakse i poticaj drugim zemljama.

Na skupu su izneseni brojni argumenti o diskriminaciji Roma u području stanovanja. Diskriminira ih se neuvrštvanjem na liste za socijalne stanove s ostalim građanima. Presude Europskog suda za ljudska prava glede diskriminacije Roma u Rumunjskoj se ne provode. S druge strane, veći dio zemalja koje provode ovakve presude ostvario je značajan napredak glede položaja Roma u društvu. Rome se diskriminira jer ne mogu na tržištu kupiti odgovarajuće stanove, a posebno ih se diskriminira kada im najmodavci ne žele dati u najam stanove.

Poboljšanje životnog standarda Roma pokazuje se kao rezultat dužeg procesa i aktivnog sudjelovanja šireg kruga lokalnih dionika i financijske pomoći različitih institucija. Lokalne vlasti, kako bi zaslužile potpore za ove projekte, moraju pomoć Romima staviti kao prioritet unutar razvojnih programa.

Češki primjer govori da je Rome jako teško integrirati u programe socijalnog stanovanja. Kultura stanovanja koju prakticiraju jako je niska te se javlja kao problem u naseljima socijalnih stanova. Kako bi ih se barem dijelom uključilo u ove programe, dio romskih kućanstava bit će upućen na posebne radionice kako bi stekli nove vještine komunikacije te bili upućeni u potrebu promjene svojih navika.

Radionice na konferenciji tematizirale su praktičnu primjenu antidiskriminatornih zakona, konflikata koji se događaju u susjedstvu, a povezani su sa stanovanjem te financiranje stambenih projekata za Rome.

U radionicama su glavnu riječ vodili konzultanti koji se u zemljama u razvoju bave temama stanovanja i poboljšanja kvalitete života. Njihovi prijedlozi o potrebi participativnog planiranja, integrativnog pristupa i zagovaranja prava Roma često nailaze na nerazumijevanja. Ovi konzultanti drže da postkomunističke zemlje mogu učiti iz iskustva zemalja u razvoju kako bi dugoročno popravile položaj Roma i postupno ih integrirali u društvo.

Posebna je radionica organizirana o socijalnom stanovanju i o integraciji Roma. U regiji se gradi relativno malo socijalnih stanova, a zbog različitih razloga oni nisu dostupni Romima. Primjerice, dio zemalja koristeći se kriterijem primjerenosti (eng. *suitability*) ne daje u najam Romima stanove je oni imaju više djece pa bi time živjeli u prenaseljenim stanovima. U regiji se više prakticira obnova postojećih ili gradnja novih naselja za Rome, posebno ako se oni trebaju seliti na nove lokacije jer se naselja ne mogu legalizirati. U ovim projektima naglašena je uloga socijalnog rada. Predstavljani su i rezultati zanimljivog projekta gradnje stanova za Aboridžine u Kanadi, a *know how* za ovaj projekt našao se u Botsvani u iskustvima stambenog zbrinjavanja tamošnjih Bušmana. Drži se da bi ovo mogao biti dobar model stambenog zbrinjavanja Roma. Uglavnom, promoviraju se integrirani projekti stanovanja za Rome.

Navođeni su i primjeri dragovoljnog preseljenja Roma iz socijalnih stanova u samostojeće objekte kad su uvidjeli da so-

cijalni stanovi ne odgovaraju njihovim životnim navikama i stilovima.

Radionica je pokazala da su u projektima u Rumunjskoj gdje Romi čine više od 10% stanovništva te u Mađarskoj i Srbiji gdje čine 7%-8% stanovništva moguće pozitivne društvene promjene glede stanovanja Roma na duži rok.

Općenito u projektima Desetljeća uključivanja Roma sudjeluju brojne romske udruge, od kojih su mnoge osnivane kao partneri u provedbi ovih projekata. Mnogi su primjeri njihove neučinkovitosti i slabe međusobne suradnje.

Na konferenciji su predstavljene i brojne publikacije o kvaliteti života Roma, kao i nekoliko studija slučajeva. Publikacija Decade Watch- Results of the 2009 Survey koju je izdao Open Society Institute u Budimpešti 2010. godine rezultat je uključenosti romskih udruga u pripremu akcijskih planova, njihovu provedbu i praćenje. Zanimljivo je da u ovoj publikaciji nema podataka za Hrvatsku, a to naše službene osobe objašnjavaju neaktivnošću hrvatskih romskih udruga.

U okviru rada konferencije aktualizirani su i hrvatski problemi stanovanja romskih obitelji u novom stanovima u naselju Jelkovec-Sopnica u Zagrebu.

Imajući u vidu europski prioritet stanovanja Roma i izdašne fondove iz kojih se ovi programi financiraju, očekivao bi se veći interes hrvatskih romskih udruga za ovu konferenciju.

Gojko Bežovan